

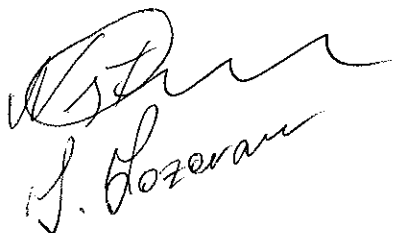
**Deputat în Parlamentul
Republicii Moldova**

**Biroului Permanent al Parlamentului
Republicii Moldova**

În temeiul art. 73 al Constituției Republicii Moldova și art. 47 din Regulamentul Parlamentului se înaintează cu titlu de inițiativă legislativă proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative.

Anexe:

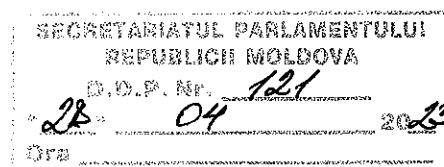
1. Proiectul legii – 2 pag.;
2. Nota informativă – 5 pag.

S. Gozovan

Deputat în Parlament

Alexandr NESTEROVSKI

Gozovan Irina

Lege
pentru modificarea unor acte normative

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. - În textul actelor normative adoptate de Parlament: cuvintele „limba română”, la orice formă gramaticală, se substituie cu cuvintele „limba moldovenească” la forma gramaticală corespunzătoare.

Art. II. - În textul actelor normative adoptate de Parlament: cuvintele „istoria românilor”, “istoria română” la orice formă gramaticală, se substituie cu cuvintele „istoria Moldovei” la forma gramaticală corespunzătoare.

Art. III. – La punctul 1 litera a) și punctul 2 din Hotărârea Parlamentului nr.433/1990 cu privire la zilele comemorative, zilele de sărbătoare și la zilele de odihnă în Republica Moldova, cu modificările ulterioare, și la articolul 111 alineatul (1) litera i) din Codul muncii al Republicii Moldova nr.154/2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.159–162, art.648), cu modificările ulterioare, cuvintele „Ziua Limbii Române” se substituie cu cuvintele „Limba noastră”.

Art. IV. – (1) Prezenta lege în conformitate cu prevederile art.56 alin. (1) și (3) Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Guvernul, în termen de 1 lună de la data intrării în vigoare prezentei legi:

a) va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea în concordanță a legislației în vigoare cu prezenta lege;

b) va aduce în concordanță actele sale normative cu prezenta lege;

c) va asigura reexaminarea și anularea de către autoritățile administrației publice centrale de specialitate a actelor normative care contravin prezentei legi;

d) va asigura elaborarea și aprobarea actelor normative necesare pentru punerea în aplicare prevederilor prezentei legi.

(3) La intrarea în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr.52/2023 pentru implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale (publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 97-99, art. 150).

Art. V. – Autoritățile publice cu atribuții de adoptare, aprobare sau emitere a actelor normative inferioare legii vor opera, în termen de 1 lună de la data intrării în vigoare a prezente legi, modificările ce se impun în sensul acesteia.

Art. VI. – Agenția Resurse Informaționale Juridice, în termen de 1 lună de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va asigura operarea în Sistemul informațional „Registrul de stat al actelor juridice” a modificărilor ce se impun în sensul acesteia, în toată legislația Republicii Moldova.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

NOTĂ INFORMATIVĂ

la proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative

Denumirea autorului

Alexandr Nesterovschi

Deputat în Parlament

Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ și finalitățile urmărite

Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (*în cont.* – Proiect) a fost elaborat ca urmare a multiplelor adresări din partea cetățenilor – locuitorilor nu numai municipiului Bălți, dar și din toată zona de nord a Republicii Moldova, precum și în contextul stabilirii, concretizării la nivel legislativ și consolidării statutului limbii moldovenești, ca limbă de stat a Republicii Moldova, care totodată este limba maternă pentru cca 70 % din toata populația țării.

Totodată, mai mulți cetățeni sunt de părerea ca în loc de „istoria românilor” sau „istoria română” în instituțiile învățământ din Republica Moldova urmează a fi introdusă și studiată „istoria Moldovei”, inclusiv la Academia de Știință (secția științe umanitare) și la alte instituții academice.

Studiind diferite surse de informare este evident că prin istoria românilor se înțelege, în mod convențional, istoria poporului (grupului etnic) român, de la formarea acestuia până în prezent. Astfel, s-a ajuns la concluzia că istoria românilor poate fi studiată în instituții de educație și învățământ din Republica Moldova ca disciplină dedicată, însă obiectul de bază pentru toate instituțiile de învățământ, Academia de Științe, instituțiile academice trebuie să fie „Istoria Moldovei”.

Prin urmare, modificările propuse sunt necesare, precum și argumentate din toate punctele de vedere (istorice, lingvistice, religioase, etnice, culturale, administrative etc.). *De ex.* potrivit datelor recensământului din 2014 (ultimul recensământ desfășurat conform normelor și standardelor naționale și internaționale, rezultatele au fost recunoscute de experții naționali și străini, precum și de structuri internaționale) băștinași declarați moldoveni constituie - 2.742.231 de cetățeni (sau 69,6% din totalul populației din Republicii Moldova), dar băștinași declarați români - 73.529 de persoane (sau 1,9% din totalul populației). Celelalte comunități etnice sunt minoritare și constituie 17.9% din totalul populației (potrivit aceluiași recensământ din 2004). Regiunile cu cea mai mare diversitate etnică din republică sunt nordul (ucraineni, ruși, țigani), sud-estul (găgăuzi și bulgari) și estul țării (ruși, ucraineni, etc).

Astfel, putem concluziona că în Republica Moldova din momentul proclamării independenței și pînă la momentul de față majoritatea populației sunt moldoveni și din acest punct de vedere denumirea și utilizarea în societate a limbii moldovenești, precum și studierea istoriei Moldovei este întemeiata și corespunde intereselor majorității absolute din populația țării.

Totodată, este necesar de menționat că denumirea de «moldoveni» are înțelesuri diferite în funcție de:

- dreptul internațional, conform căruia « moldoveni » sunt toți cetățenii Republicii Moldova indiferent de etnia lor;

- dreptul României, după care « moldovenii » sunt o parte din poporul român (definit prin vorbirea limbii daco-romane), anume partea originară din teritoriile fostului Principat al Moldovei, pe ambele maluri ale Prutului;

- dreptul fostelor republici unionale sovietice, inclusiv Republica Moldova, conform căruia « moldovenii » sunt numai vorbitorii limbii daco-române cetățeni ai acestor state, ei constituind o « *etnie diferită de Români* », inclusiv de Români din Moldova românească.

După proclamarea independenței (a.1991) și apoi după aprobarea în a.1994 a Constituției Republicii Moldova (amintim ca art.13 și art.118 prevede ca limba de stat este limba moldovenească) cetățenii țării noastre au primit drepturi diferite: doar băștinașii au dreptul de a se defini ca « Moldoveni » (« cetățeni titulari », statut care îi exclude pe ceilalți din identitatea țării) dar pe de altă parte, doar minoritățile au dreptul de a se defini ca aparținând unor popoare, limbi și culturi ce depășesc granițele Republicii, în timp ce băștinașii care se declară « Moldoveni » nu au acest drept.

Reieșind din cele expuse introducerea prin Legea nr. 52/2023 pentru implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale a modificărilor în legislația națională, inclusiv în Constituția Republicii Moldova (!!!!) a modificărilor privind denumirea limbii contravine intereselor majorității populației, precum și este absolut neargumentată și bazată pe interpretarea greșită a normelor legale și competențelor Parlamentului RM.

Suntem de acord și este indiscutabil că interpretarea dată de Curtea Constituțională dispozițiilor constituționale comportă caracter oficial și obligatoriu pentru toți subiecții raporturilor juridice, iar actele Curții Constituționale prin care se interpretează un text constituțional au putere de lege și, prin considerentele pe care se sprijină, sunt obligatorii pentru toate organele constituționale ale Republicii Moldova. Însă toate aceste momente deloc nu înseamnă că Parlamentul fără a avea majoritatea necesară pentru modificarea Constituției RM a fost în drept sau chiar și a fost obligat să implementeze considerentele exprimate în Hotărârea Curții Constituționale nr.36/2013 privind interpretarea articolului 13 alineatul (1) din Constituție în corelație cu Preambulul Constituției și Declarația de Independență a Republicii Moldova, paragrafele 119–124, Hotărârea Curții Constituționale nr.4/2021 pentru controlul constituționalității Legii nr. 234/2020 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova, paragrafele 37 și 38, Avizul Curții Constituționale nr.3/2017 la proiectul de lege pentru modificarea articolului 13 din Constituția Republicii Moldova etc..

Astfel, situația în domeniul respectiv la moment de față nu corespunde stării reale și poziției majorității cetățenilor Republicii Moldova și anume în problemele ce țin de statutul pe teritoriul țării a limbii moldovenești și istoriei Moldovei, ca istorie a țării și populației care trăiește pe acest pământ mulți ani la rând, dreptul moldovenilor, ca băștinași, la păstrarea, promovarea, protejarea, dezvoltarea limbii moldovenești, ca limbă maternă și oficială, precum și istoriei Moldovei, al statului

suveran și independent. În contextul dat este evident, că moldovenii au dreptul la exprimarea identității lor etnice, culturale, istorice, lingvistice și religioase iar Proiectul de lege propus spre examinare și aprobare a fost elaborat anume în aceste scopuri.

Suplimentar țin să menționez că unele acte legislative similare prezentului proiect de lege există în mai multe țări europene, inclusiv și în România. Prin urmare, în procesul elaborării prezentului proiect de lege a fost luată în considerație experiența și practica implementării și aplicării prevederilor legilor similare în alte țări, care sperăm noi va fi una pozitivă pentru Republica Moldova, inclusiv și pentru toata populația țării care locuiește pe teritoriul acestei țări (în unele cazuri, după cum a fost menționat mai sus, din epoca Evului Mediu).

Ținând cont de considerentele menționate supra, precum și în contextul corespunderii celor mai bune practici europene și mondiale Proiectul propus urmează să stabilească statutul juridic și denumirea limbii oficiale a țării – limba moldovenească și statutul istoriei Moldovei, ca istorie a țării și neamului, modul de organizare și funcționare a limbii moldovenești, studierii istoriei statului nostru în baza normelor introduse anterior în Constituția Republicii Moldova, precum și luând în considerație interesele cetățenilor și prevederile Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (aprobată la Roma pe data de 04.11.1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298-XIII din 24.07.1997), Directivelor Uniunii Europene, ale altor acte legislative și normative din domeniu.

Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Proiectul legii are drept scop aducerea în concordanță statutul juridic și denumirii limbii oficiale a țării – limba moldovenească și statutul istoriei Moldovei cu situația reală care s-a format în republica noastră din perioada Evului Mediu.

Totodată, la elaborarea acestui proiect de lege au fost luate în considerație cele mai bune practici internaționale, inclusiv europene, în partea ce ține de stabilitatea și pacea interetnică în Moldova, statutul atît al limbii moldovenești, cît și istoriei Moldovei, precum și protecția drepturilor tuturor cetățenilor Republicii Moldova, inclusiv celor ce aparțin minorităților naționale și/sau cultelor religioase.

Prin modificările elaborate, pentru soluționarea problemelor identificate și indicate supra se propune:

a) **Art. I.** - În textul actelor normative adoptate de Parlament: cuvintele „limba română”, la orice formă gramaticală, se substituie cu cuvintele „limba moldovenească” la forma gramaticală corespunzătoare.

b) **Art. II.** - În textul actelor normative adoptate de Parlament: cuvintele „istoria românilor”, “istoria română” la orice formă gramaticală, se substituie cu cuvintele „istoria Moldovei” la forma gramaticală corespunzătoare.

c) **Art. III.** – La punctul 1 litera a) și punctul 2 din Hotărârea Parlamentului nr.433/1990 cu privire la zilele comemorative, zilele de sărbătoare și la zilele de odihnă în Republica Moldova, cu modificările ulterioare, și la articolul 111 alineatul (1) litera i) din Codul muncii al Republicii Moldova nr.154/2003 (Monitorul Oficial

al Republicii Moldova, 2003, nr.159–162, art.648), cu modificările ulterioare, cuvintele „Ziua Limbii Române” se substituie cu cuvintele „Limba noastră”.

Totodată, Guvernul, precum și autoritățile publice cu atribuții de adoptare, aprobare sau emitere a actelor normative inferioare legii vor opera, în termen de 1 lună de la data intrării în vigoare a prezente legi, modificările ce se impun în sensul acesteia

Încă două momente, după părerea noastră, foarte importante – data intrării în vigoare legii (întră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova), însă alin.(2) din articolul IV al proiectului acordă un termen rezonabil tuturor părților implicate de a întreprinde măsuri necesare pentru asigurarea aplicării acestor amendamente.

Totodată, consideram și suntem ferm convinși că este necesar de a examina și de a adopta acest Proiect de lege în regim de urgență, ceea ce în această perioadă foarte grea din punct de vedere geopolitic, economico-social va spori la stabilirea liniștei și păcii în societate, precum și va consolida drepturile, interesele și obligațiile cetățenilor Republicii Moldova.

Fundamentarea economico-financiară

Implementarea proiectului necesită unele cheltuieli financiare de la Bugetul Public Național (care vor fi suportate de Guvern, autoritățile publice cu atribuții de adoptare, aprobare sau emitere a actelor normative inferioare legii, dar în primul rând de Agenția Resurse Informaționale Juridice). Însă țin să menționez că în pofida acestor cheltuieli implementarea și aplicarea în continuare a prevederilor Proiectului va avea un efect pozitiv pentru toată țară. Totodată, ca effect al implementării acestor modificări noi vom asigura susținerea etnosului majoritar din Moldova.

Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Proiectul Legii propus spre examinare și adoptare este corelat cu prevederile actelor legislative în vigoare, care se află în conexiune, mai mult ca atât, proiectul propus nu afectează concepția generală ori caracterul unitar al statutului prevăzut de Constituția Republicii Moldova. Însă, după părerea autorului Proiectului, va fi necesară elaborarea și aprobarea de către Parlament, Guvern, autoritățile publice cu atribuții de adoptare, aprobare sau emitere a actelor normative inferioare legii, după caz, autoritățile publice locale de nivelul întâi și doi, a actelor normative subordonate legii și/sau a modificărilor în actele normative și regulamente existente pentru asigurarea implementării prevederilor Proiectului.

Avizarea și consultarea publică a proiectului

În scopul respectării prevederilor Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, proiectul de lege urmează a fi supus consultărilor publice, inclusiv cu organizațiile non-guvernamentale și istorico-culturale din Republica Moldova, Academia de Știință, instituții academice, după caz, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică „I. Creanga” etc, în conformitate cu prevederile legale.

Constatările expertizei anticorupție

Proiectul de lege nu conține norme supuse expertizei anticorupție în sensul prevederilor art. 35 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, astfel, nu este necesară solicitarea efectuării unei expertizei anticorupție de către Centrul Național Anticorupție.

Constatările expertizei de compatibilitate

Proiectul de lege nu conține norme privind armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene. Astfel, după părerea autorului proiectului, nu este obligatorie efectuarea unei expertize de compatibilitate cu legislația EU (EU law), inclusiv cu normele dreptului comunitar (Acquis-ului comunitar).

Constatările expertizei juridice și altor expertize

În legătură cu necesitatea respectării cadrului legal și în conformitate cu cerințele art. 37 din Legea nr. 100/2017 privind actele normative, prezentul Proiect în mod obligatoriu urmează a fi supus expertizei juridice în procesul desfășurării procesului de avizare, precum și poate fi consultat cu autoritățile publice competente și instituțiile interesate: Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Culturii, Academia de Științe, instituții academice și de învățământ superior Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică „I. Creanga” organizațiile și asociațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale și cultelor religioase, asociațiile etno-culturale existente, ONG-uri care activează în domeniul protecției drepturilor omului și promovării celor mai bune practici internaționale în acest domeniu, precum și susținerii și promovării istoriei și valorilor culturale a moldovenilor.

Cu respect,

 Alexandr NESTEROVSCHI